

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Postilla super actus apostolorum, epistolas canonicae et
apocrypsim - Cod. Aug. pap. 82**

Nicolaus <de Lyra>

[Reichenau], [15. Jahrh.]

Petrus Apostolus primum

[urn:nbn:de:bsz:31-75496](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-75496)

epistolam dicens salutat vos etiam
 a congregatio fidelium que est in babilone
 a in roma quam figuratiter babilone
 nominat. Secundum quod dicit aexog
 in libro illi sunt amorem. Quia sicut ba-
 bilon fuit civitas maxima et ydola-
 trie dedita. Sicut patet in dani. Sic
 roma fuit postea suo tempore. Unde
 dicit leo papa in sermone de sanctis
 aplos petro et paulo de civitate ro-
 mana quod magnam recedebat. Sed roma
 fecisse religionem si nullius respu-
 eret falsitatem a ydolatram collecta
 sed ad fidem christi sicut alie ecclesie. Et
 marcus filius meus. sed spiritualis in
 baptismo et doctrina salutem mutem
 in signum mutue caritatis in spulo sto
 non adulatione sicut ab solan aspila-
 batur. Quoniam. Non Regni christi. Non
 simularis sicut ad amasur. Regni
 christi. Non proditoris sicut iudas domini
 mathei christi. Non impudico sicut mu-
 tier adultera iuvenem. Quod. vii. sed of-
 tulo sancto quod est caritatis signum et
 eius famoniam gratia sed dei. Quod. or-
 bus supple sit qui estis in christo ab
 incorporati sibi per fidem.

Petrus aplos Capitulum primum

Simon petrus
 hic incipit
 secunda petre
 pistola quam
 scripsit eidem
 quibus et prima
 Et dividit in
 duas partes s
 i salutatione
 et psecutione

Secunda ubi vos autem quoniam prima parte
 primo describitur persona salutans ex
 nomine primo cum dicitur Simon quod
 nomen habuit antequam vocaretur christo
 et ab adueto cum dicitur petrus hic
 nomen imposuit populo a similitudine fi-
 dei ad distinctionem alius symonis qui dicitur
 et zelotes dicitur primo. Describitur etiam
 ex humilitate cum dicitur seruus et
 officij dignitate ubi et aplos ab ipso
 christi. **Hic** secundo describitur per-
 sone salutate cum dicitur hiis qui coe-
 qualem nobis confecti sunt fidem
 per li coequalom non excluduntur di-
 si gradus in fide sed circa obiectum. Nam
 ad fidem in quolibet requiritur quod arti-
 culi fidei credantur. Si enim quis articu-
 los articulos distinet nullus fide
 que dicitur habet tamen in fide sunt
 gradus quoniam ad explanationem licet et
 omnes fideles credant omnes articu-
 los saltem implicite tamen habent ma-
 iorem naturam plura credunt ex-
 plicite. Similiter quoniam admittuntur
 quia unus credit feruicus et f-
 minus alio. Sed per li coequale ex-
 cluditur distinctio iudeorum et gen-
 tilium quia gentiles credentes e-

qualiter receperunt dona dei inter que
e fides sicut et iudei **Act. 10.** Non est
e distinctio iudei et greci Nam idem dñs
om̄ dñs in om̄es qui invocant illud qm̄
et actus **10.** Cornelius et alij gentiles q̄
erant cum eo sp̄itum sanctū receperunt
eodem mō sicut iudei receperunt in die
pentecostes Et hoc e q̄ dicit **hij. 1.**
gentilibus com̄is quibus specialiter
scribat petrus ut dicit e in principio
epistole precedentis Qui coequalem no
bis. s. iudeis de quibus erat petrus for
titi sunt fidem. et cetera alia dona dei
q̄ subditur in iusticia dei a. data per
deū et accipitur hic iusticia p̄ ut est
om̄is virtus sicut accipit ph̄us co
mō a eth̄. Sed ibi loquitur de ius
ticia acquisita. hic autē agitur de
in fide. **¶ Gracia.** hic tertiū descri
bitur opera bona cum dicit **Grā**
vobis imp̄ri et p̄p̄o in futuro. vobis
quiescabitur tunc hom̄is appetitus ad
impleatur incognitōe dñi n̄i ih̄u x̄
a. per cognitōe sp̄itus imp̄ri que di
rigit ad pacem illam cognoscendā
de x̄p̄o que sermit. quomā om̄ia ic
tant e sub uno versu vsq̄. **Vos**
autem inclūsie et̄o e de salutariōe
in qua exp̄mit optata bona. et e
luta intricata q̄pter quod sic q̄m̄gā
Incognitōe dñi n̄i ih̄u x̄p̄i quō ic
ut cognoscatis quam bonigne et per
fecto. donata sunt vobis om̄ia. q̄
adiutam gr̄e pertinet et pietate
a. tilla lare que pietas a. illis et doc
tibus catholicis nominatur. **dñe v̄**
tutis a. p̄ virtutem dñam que e

in eo s. x̄p̄o. Verumptamen quia q̄
m̄io x̄p̄i et donoz eius diuata est
ad gentiles q̄p̄dicatione apl̄oz a x̄p̄o
in mediate allumiatōe q̄ subdit per
cognitōe eius s. x̄p̄i nobis datam ab
eo. qui vacauit nos q̄p̄a gl̄ia et
virtute. tū essemus simplices et ydio
to dñi in q̄pter quod totū e ab ip̄o
per que s. gl̄iam et virtute x̄p̄i max
ima et preciosa nobis p̄missa dona
uit. s. sp̄itum sanctū in signo visibi
li et dono lingvaz. sicut p̄miserat
lute ultimo **Vos** autem manete ma
nitute donec induam̄ virtute ex
alto Et **ioh̄is x̄vi.** Si em̄ nō abiero
paracletus non veniet ad vos si et
abiero mittam eū ad vos Et subdit
abidem **Quoniam** autem venit ille sp̄itus
v̄tatis docebit vos om̄es v̄tatem
ut per hoc dona sp̄itus sancti vobis
data. efficiam̄ recedentes n̄e predi
catorū dñe confortes natiue per dona
gr̄e sicut et nos **Sicut** em̄ per fer
cōnes naturales sunt quedā nature
dñe participatōes in eē naturali.
sic dona gr̄ie in eē super naturali.
Et quoniam accessus ad terminū ad
quem includit recessum a termino
op̄ato q̄ subditur **fugientes** ut
¶ Vos autem **hic** incipit p̄sentio
epistole in qua p̄mo recedentes iudi
cit ad tenendum firmiter fidei v̄
tatem **Sed** ad p̄cedēdū appōitā fil
sitatem capitulo secundo p̄ma iudi
as. qua p̄mo ponit dictam iudic
cōne **Secundo** inducōis rōnem
i. hic em̄ **Circa** p̄m̄i sciōdū q̄
fides sine op̄ibus mortua e ut

dictum e supra Jacobi p^o q^o
 quod non e perfecta usq^o. non q^o
 aliquam falsitatem Nam fidei ca^o
 in firmi non sub e falsum sed q^o
 op^o defectu No credetes induit
 ad fidem operantem per dilectionem
 et alias virtutes am^o dices Vos
 autem supple p^o curam om^o sub
 ferentes ad implend^o quod subdit^o
 ministrato in fide v^o virtute s^o
 bene operandi ut appareat v^o in
 virtute aut p^o a discretionem
 operat^o directiva q^o p^o aut
 ab p^o non solum ab illis
 sed et ab aliquibus l^o p^o
 ad consilio^o p^o p^o p^o
 t^o aut p^o Sicut dicit ma
 thei vi Cum aut ieiunatis temp^o
 bus no in i^o s^o nolite fieri
 p^o p^o tristes it^o p^o
 autem pietatem Hic em e p^o
 t^o q^o homo sit sibi d^o p^o
 t^o et alijs p^o p^o
 p^o aut et^o aliq^o
 personas singulares fraternitate
 a communitate fidelium am^o quia
 boni communis d^o et melius
 In amore aut fraternitate
 a. amonem ad deum que est om
 n^o p^o Soloreh u^o Et
 p^o om^o p^o p^o
Hec em hic cont^o p^o
 m^o d^o d^o Et p^o
 ratio s^o p^o m^o
 No ex parte m^o abi q^o
 quod p^o e quia si ar
 quiescitur m^o d^o p^o

inde magni boni et civitatis mag
 ni mali Et hoc e q^o dicitur her
 enim p^o p^o in se
 p^o et super est op^o v^o
 v^o s^o p^o v^o p^o
 m^o et p^o v^o si
 naliter in dom^o m^o p^o
 a eius aperta visione No xvii her
 e om^o v^o ut cognoscant te
 solum deum et quem misisti abm^o p^o
 Cui em non p^o p^o e
 in intellectu et mani temptans a
 dubius in effecti. obliuione accipiens
 i. p^o v^o p^o p^o
 t^o p^o p^o no
 uam v^o per fidem caritate et alijs
 virtutibus operantem. Quia p^o
 frances magis p^o p^o
 bono in melius v^o p^o
 vocationem ad fidem catholicam et
 electione ad beatitudinem faciunt quasi
 dicit Si est ab om^o p^o
 a^o v^o v^o et electio aut
 magis e p^o iustitiam quaz
 p^o p^o dei. Si
 endum tamen q^o hic accipitur reu^o
 p^o p^o que certitudo e
 in moralibus et humanis agibilibus
 requirenda Secundu q^o de p^o
 Disciplinam em m^o e certitudine
 inquit secundu q^o p^o in
 quatuor natura rei accipit p^o
 em v^o p^o p^o
 tem acceptate et rethoric^o demonst
 rantes ex p^o her em facientes i.
 opera bona continuantes non p^o
 v^o s^o p^o quia
 v^o non potest v^o v^o

fit em habundat a per multa mita
ministrabit vobis misericorditer. meto
rogmi. quod e pmo de pderandū
ppter quod hie conter inducit ad p
tam ratione sumpta ex parte inducē
et hoc e duplex. Quia ponitur ubi Non
em pma aucto ratio accipit exorta
pastoralis que maie debet pastorem ad
in formandū subditos et in bono con-
firmandū et maxime qm sit obitū
suo ppter. Et sic erit impetio pas-
tore fidelit et hoc e q dicit ppter qd
vos incipiam semper comouē de hie
a de apibus bonis Et dicit incipiam
a ita feruente hoc faciam at si sem-
per com incipio Et quidem fruen-
tes bonū face. et confirmatos vos
impetio vitate supple de pdero e ppter
quod maliquibus libris ponitur Volo
q sub intelligatur licet non sit de p
tū qm em arbitror ratiōe officij
michi impoer. quam diu sum in hac
tabernaculo a conuens incorpore ad
dicitur tabernaculo amne puitate
vos incōmāde a coritate vos ad
bonū. certus q velox e de pōtio taler-
nanti mei sciebat em morte sua
ppter per xpi reuelatiōe dabo
autem operam a efficaciter et frap
hoc faciam hie vos supple memorias
de comōtōnibus meis post obitū
meū pastor em bonis de pderit 2
quē saluē suū gregis. non so-
lum p tempore suo. sed etiam p fi-
turo ut horum memoriā faciat
a opere impleatis ex dictis patet
q hanc epistolam scripsit romē. sic

et pcedentem Nam sicut dicit hie
ppter quod erat passioe sue quā ppa-
mit tamen. Non em hie ponit
sda rō que accipitur ex doctōis terri-
tudine qui quanto magis mouet ad
docendū quanto sit suū doctō
veram Erat em potius deuitate sue
doctōe duplici aia tertiū Secunda pō
ubi Et hēms pma aia fuit perau-
ditū in mediate adeo patre aquomil-
la falsitas potest e q dicit No e
indoctas falsitas pōtū. sicut pōtū
doctores et poete falsi Notam feci
vobis dū nū qm xpi virtutem.
vobis predicando et sermone mira-
culis nomine xpi factis confirmando
ad sue diuinitatis ostensionem. Et
pferentia. Nam inquantū deus
nouit omnia ab eterno. et inquantū hō
ab instanti conceptioe nouit omnia
que cognoscit deus pōtū a vōmō.
que respicit hūmā e. secundū qm
q differentia tempōis Sed pcculato-
res facti illius magnitudinis a
magnifice transfiguratiōis quā an-
dormit petrus iacobus et iohēs in
qua transfiguratiōe apparuit eis in
forma hūmāitatis glōiosa. dē pōtū
em adeo patre honorem et glōiam
a testimonij honoris et glōie dīne.
pore delapsi ad em. sensibilibiter
a magnifica glōia a adeo patre hūmā-
tēmodi a que ex eo fuit talis hie
e filius meus sū naturalis et per-
tōnē eiusdem nature et eiusdem
glōie meū. in quo michi complacuit
ut per em pferam salutem gnis
hūmāni. apm audite aures xpi

et mentis eius doctrine credentes Et
 hanc vocem nos audimus sensuliter
 et intelligibiliter cum essemus ad apo-
 stolum in monte sancto qui dicitur sanctus huius
 apparitionis sancte que describitur ap-
 20 vii. Et huius hinc ponitur scda
 una certitudinis quam hinc petrus ex
 scriptura prophetica eius intellectu hinc
 per christi luce ultimo apperuit illis se-
 cum ut intelligerent scripturas scilicet
 prophetas et hoc e quod dicit et huius fir-
 miorum prophetiam sermone que firmi-
 tas potest ad duo referri ad sermone
 petri Et sic sermo propheticus non est
 firmior sermone eius simpliciter sed magis
 etoniso nam apte fuerunt magis al-
 luitur ad eo quod prophete antiqui. Et tunc
 firmior aliter. Ut non potest non deo
 in prophetali doctrina multo homines et
 magis credunt consuetis dicit apur-
 eos sicut dicit phis q methare q a-
 qui magis assentunt fabulis et dicit
 prophetas poetarum quam rationibus eius
 quibus inter gentes autem quibus
 petrus specialiter scribat erant ad
 de iudaismo conisi eo q una fiebat
 ecclesia ex gentilibus et iudeis qd
 etiam dicta firmitas referri ad ser-
 mones aliorum prophetarum ad auid a-
 co excepto eius sermo firmior est sim-
 pliciter quam aliorum eo q fuit eximius
 prophetarum ut dicit in principio glose
 libri psalmorum Et q alij prophete uita-
 tem sibi reuelatam multis modis yma-
 gibus uiderunt ut abidem dicit
 Dauid autem non nisi per intellectum
 sine talibus ymaginacibus pau-
 clarum uidet qui demonstrationes geo-
 metras caput sine descriptione fi-
 gurarum quam illi qui non capiunt

sine tali descriptione ut plenius dixi
 cum tractarem de gradibus prophetie in
 principio libri psalmorum Et hoc modo
 uidetur beatus petrus loqui cum dicit
 huius firmiorem prophetiam sermone
 Nam secundum gloriam intelligit de
 sermone dauid qui hinc ps 110. Dominus dixit
 ad me filius meus es tu ego hodie ge-
 mi te qui ad uitam intelligitur de
 christo sicut fiat ibi ostensum etiam p
 antiquos doctores hebreorum auctoritate ad
 hanc non exponit hic beatus petrus
 quia eadem e in sententia in prius
 allegata hic e filius meus dilectus
 quantum spectat ad personam cui uisus
 attendentes scilicet sermone prophetico
 quod lucere ne lucere intelligimus per loco
 in hoc mundo ignorantie tenebris
 obscurato donec dies illucescat et
 clara uisio ueniat et lucifer et
 diuina claritas orietur in cordibus nostris
 quia non e uisibilis oculis corporalibus
 sed tantum mentalibus hoc sicut in-
 telligentes hic reddit ratione sicut
 dicit scilicet q sermone prophetico debet at-
 tendi quia pcedit exordium reuelatione
 et non ex humana fictione Et hoc e
 q dicit hic sicut intelligentes q
 omnis prophetia scriptura in scriptura scrip-
 tura posita quod dicit ad exordium ostendit
 prophetias alias que non sunt aliquid
 firmiorem quia interpretacione non fit
 a non fit sensu humano sed subdit
 non enim ita sed spiritu sancto inspi-
 rati a quo non potest nisi uitas inspirari
 et in uirtute eius pmutari

N uerunt uero **secundum**
 postquam beatus petrus
 dixit fideles ad tenendum

fidei ueritatem **H**ic contra eos indu-
cit ad preueniendum oppositam falsitatem
Et primo circa aduentum xpi in mundum.
Quo circa aduentum eius ad iudicium capitulo
in prima falsitas hereticorum fidem
xpi corrumperentur quorum primo ostendit
malitiam et deo penam in quibus Cir-
cassini dicit fuerunt uero et pseudo-
prophete in ipso sicut iudeorum ante xpi
aduentum sicut patet in libris paralip-
pomenon et regum in pluribus locis
sicut et in uerbis prophetarum erant ma-
gister mendaces quales fuerunt pseu-
do apostoli et heretici qui introducent
falsas predicationes sicut hebreon et the-
rentus negantes diuinitatem xpi etiam
atempore apostolorum Inter quos beatus
iohannes in principio euangelij sui
declarauit diuinitatem xpi dicens in
principio erat uerbum et secundum
quod dicit ieronimus super iohannem
et percastrum et et multi alij et
trauerunt circa fidem xpi super di-
rentes sibi teleuam perditionem a cau-
sam perditionis et non sibi solum sed
etiam alijs quod subditur Et multi secu-
tur eorum luxurias Ad hoc enim quod plu-
res eos sequerentur apostoli concedebat
carnales delicias ad quas homines
sumptu per quos uera ueritas et fi-
des catholica blasphemabatur apagan-
et iudeis tanquam mala per hoc enim da-
m in fidelibus occasio deridendi et contemp-
nendi fidem catholicam et fidei uer-
bis et ad decipiendum componis de uerbis
negariabuntur bona uero temporalia
subtrahendo **¶** Quibus postquam
ostendit hereticorum malitiam **H**ic contra
determinat eorum penam Et secundo
pene grauitatem ubi magis autem

prima diuiditur in duas Quia primo
facit oppositum Quod inducit ad hoc triplex
exemplum ubi **S**i enim angelis Circa
primum dicit Quibus iudicium a pena ad
quam condemnabuntur nam olim non
cessat quia semper durabit. ut ex-
ponit aliqui Sed hoc oppositum uidetur
excludi per hoc quod promittitur Nam olim
et sic loquitur de peccato duratio illa sem-
piterna est de futuro Quod melius sit
exponitur ut uidetur Nam olim non
cessat a principio mundi et quia Ma-
a principio distinctio res locus inferi
et ab alijs distinctus Et sic dicit ysaie
populus **¶** Quia est ab haithopheth argo
Quia profunda et dilatata numerum
eius ignis et ligna multa flammam domi
sicut torrens sulphuris succendens
eam **¶** **S**i enim **H**ic contra probat
positum per triplex exemplum primum
de angelis peccantibus de quibus dicit
Si enim deus angelis peccantibus non
peperit a pena debita sed iudicibus
et finibus in ferni qui finces sunt
peccata que sunt causa detractionis ad
inferna **¶** Secundum quod dicit psalmus quod
aquitates sue capiunt impium et simi-
libus peccatoris suis constringit detec-
tos a societate sanctorum angelorum in
tartarus tradit cruciandos in iudicium
et post iudicium a reserua **¶** primo ego
recederunt in hunc aerem caligino-
sum ubi sunt ad exercitum bonorum an-
gelorum tamen suam penam et supplicium
post iudicium uero detrahuntur in infer-
no deficiente sanctorum exercitio Et tunc
cessat eorum pena attentatis exhijs quod
induxerunt ad peccatum et dampnam
Sancti gloria sanctorum angelorum exhijs

quos inducerunt ad bonum et salutem
 et conditio supplicandi e q similiter deus no
 parceret hereticis **¶** Et originali hic po
 secundum exemplum de submersis in
 diluuiio. **¶** Sed octauu nos quia cum a fi
 erunt septem par pias ppter peccata
 corp dicens **¶** Et originali mundo non pe
 perat Dicit autem hic originalis mu
 dus homines qui fuerunt ante diluuiu
 eo q tunc tunc erat qma etas mundi que
 terminata fuit in diluuiio. **¶** Sed octauu
 noe quia cu eo fuerunt septem per
 sone ad diluuiio saluate iusticie pntem
 quia pdicauit homibus alius tempore
 penitentia ut dicit e supra epla pma
 iij capitulo diluuii mundo impio
 inducens Dicit autem mundo impio
 Quia tunc omis caro conuenerat in
 suam **¶** Genes vi **¶** Et ciuitates h
 panitur totu exemplum de ciuitatibz
 subuersis tempore loth ut hie gn
 apud dicens **¶** Et ciuitates sodomie et
 gomorreoe memorem memorem re
 digens quia pluit super eos ignem
 et sulphur ut hie abidem exemplum
 coram qui impie acturi sunt panes
 a ascendens q sic punientur nisi pe
 nitant et iustum loth qmssim anc
 phandorum munita **¶** Secundu quod
 di genes xxiij Om q faciebant loth
 uehementissime i. a. a. uoliosa conu
 satione nam uicium contra natura uo
 lebant exerte **¶** Exiuit per angelos
 qui eu cu uxore ac filiabus extra ci
 uitate eduxerunt ut hie abide et
 subditu causa aspectu em et auditu
 iustis ruita et fama eius iusticia ap
 parebat hieans apud eos qui dedie
 iudicem + qm tantum am q iustam

ipius loth iniquis opibus tuerabat
 iustam Nam emendare non poterat
 et sic in dolore portabat Concludit
 ergo Nouit deus pias de temptacione
 a demorte eripere quoniam expedit
 eis ut patet de loth et noe iniquos
 uero iudicem iudicij sz cotremi refer
 uare cruciandos quia tunc cruciabunt
 non solum in aia sicut ante iudicium sed
 etiam in corpore **¶** Et conditio exemplis
 concludendū e q similiter de hereticis
 de pena debita eis no parceret **¶** Magni
 autem hic tunc ostendit huius pene
 grauitatem de qua pmo panitur duplex
 ratio Secundo pmo ronis declaratio ubi
 hii uero pma ad huc in duas secundu
 duplicem rone Secunda i. ubi an
 geli pma uero fo accipitur ex par
 te culpe penam merentur **¶** Et quantitate
 em culpe accipitur qntitas pene Deu
 nomij xxv secundu mensura pecc
 ti erit et plagas modus **¶** Secundu
 autem ex parte b. p. dicit hic he
 ticos grauios puniendos quam demo
 nes et alias de quibus possit exple
 ra q non solum e hic arguendū a
 simili sed amari negatiue cum dicit
 Si deus angelis peccantibus non peper
 rit et alijs de quibus consequer pro
 sequit multo minus heretic **¶** Et hoc
 sequitur peccatu corp de grauius et
 hoc sans parcer de peccato mortuo
 in diluuiio et subuersione sodomie et
 gomorre **¶** Nam pta ppter que pnt
 paliter induite fuerunt punitiones
 ille fuerunt carnalia ut patet ex
 dictis **¶** Heres uero e peccatu in fide
 litatis quod e directe contra deum
 Et sic secundu sunt greg grauius est
 peccat carnalibus **¶** Item heres gregor

et speciosus in fidelitate. Nam grauius
est fidem suspectam contempere vel negare
quam facere hereticum quam non suspectam
quam facere iudei et pagani. sicut apud
hominem peius est promissum denegare
quam non promissum. Et sic sequitur quod
pena hereticorum sit grauior et maxime
quando sunt inuoluntarii in hoc peccato
et in malis quales describuntur a sancto de
quibus loquitur. b. p. ut patet ex pre-
cedentibus et sequentibus. De peccato vero
et peccati demonum magis est dubium. Ve-
nimus ad eum potest dici probabiliter
de ipso saltem quod ad multos corda
Quia doctores catholici dicunt conu-
diter quod homines boni per mira as-
sumendi sunt per singulos ordines
angelorum et sic ad eandem gloriam
et eandem ratione ut uidetur homines
mali per sua secundum plus et
minus puniendi sunt debita in sin-
gulis gradibus penalibus demonum.
Cum igitur heresim sit pessima species
in fidelitate que est ualde graue
peccatum. Sequitur quod eorum pena sit
grauior quam multorum demonum et max-
ime quando sunt heretici et
alii cuius arretici quales describi-
tur a sancto. aut saltem eorum aliqui. **H**
his dictis patet prima ratio grauis
punitionis hereticorum que accipitur
ex grauitate culpe apud omnes dicitur
magis autem eos quam hereticos refer-
nat deus cruciandos qui per carnem
ei obediendo in contumaciam inu-
dite et luxurie que sedat tantum homines
et maxime in peccato contra na-
turam quam scriptura in scriptura no-

minat in iudicia ambulare sic
uiuendo dominationem quam contempnit
a populo qui non solum dicitur dominus
in concreto sed dominatio et abstracto
propter excellentiam dominii. Quia est
a quo regnum dei emanat appropinquanda
et affirmando falsum pro uero sibi pla-
centes et de ipso magnam sapientiam
ostendentes quod est argumetum in sapi-
entia sectas et heresim non metuit
facere eas ad inueniendo et docendo
blasphemantes fidei ueritate et pro-
eius autorem. **U**bi angeli. **H**ic patet
secunda ratio grauitatis pene hereticorum
que accipitur ex parte subiecti inpona-
tionis. Nam demones qui sunt
fortiores ad sustinendum uix possunt
sustinere penam in formam. Et multo magis
heretici qui sunt debiliores carnis
et sic ex hac parte grauius affliguntur
Et hoc est quod dicitur. **U**bi a pena in
ferni angeli simili in fortitudine
virtute cum sint maiores quia natu-
ralia remanent in eis integra ut
dicit Augustinus. Non poterant a uix sus-
tinerent sicut omni impossibile dicitur quod
est difficilius possibile. **U**bi in morte. Ita
imporabile dicitur hic tamen difficultate
portabile expectabile iudicium et
penam que non dicitur expectabilis in
quantum est adeo quia sit est iusta sed ex
parte demonum qui expectantur cum in-
iustam. **H**ic uero. **H**ic declarat pri-
mam rationem de grauitate pene hereti-
corum propter grauitatem culpe apud omnes. Et
primo ponitur hic declaratio. **Q**uod in
tanta conclusio. **S**i enim. **S**i enim. **S**i enim. **S**i enim.
deklaratio notantur de luxuria in spi-
ritu et superbia. Et super impudico

capituli de auaricia. No ista quatuor de-
clarat in quatuor partibus que p̄cedunt
p̄sequendo. P̄mo declarat corp̄ in s̄p̄e-
riam dicens. Hij uero s̄ heretici supple
sunt valde irōlia peccō. carentes in
tellctu cōtatis naturaliter incaptōm
et p̄m̄em a cōmp̄eti natiōe brutalis
ad pabulum et sic madunt in laqueū
et capiūt et necantur et sic dicit in
perniciem. que dicit ap̄ et neco ne-
tas in his que ignorant blasphemates
et p̄ut heretici blasphemates in his q̄
ignorant. a. in a. n. i. l. i. s. f. i. d. e. i. c. o. n. t. r. a.
quos exerceat latrant in corrupciōe
sua a. m. s. e. n. s. u. p. r. o. t. o. r. u. p. t. o. q. u. o. t. o. r. u. p. t. i. s. m. t. e. t. a. l. i. o. s. t. o. r. u. p. t. i. s. p. b. i. t. u. r.
pena reherme p̄pientes mercedem
musicie a. penam debitā p̄e malicie

Voluptatem. Hic cōter declarat
hereticorū luxuriam dicens Volupta-
tem estimantes dicit Delicias. Circa qd̄
sciendū q̄ voluptas idem ē q̄ delecta-
rio que patet ē bona et mala. Bo-
na si sit de opibus virtutū intellectu-
aliū uel moralū. mala autē si sit de ac-
tibus ueneris. Voluptas igit̄ q̄ idem
ē q̄ delectatio p̄ ē bona et mala. ho-
nesta mala et turpis. licet autē s̄p̄iq̄
atq̄nat̄ p̄delectatōe carnis que turp̄
ē maxime in ueneris tamē h̄ accipit̄
p̄delectatōe honesta in opibus bonis
No dicit̄ voluptas dicit̄. quia qui fa-
cit auitatem uenit ad lucem. q̄ dicit̄
ij. Est igitur sensus q̄ heretici luxuri-
si delectatōes carnis accipiunt ēē
uoluptatem de dicit̄ a. cas̄ ē licitas
et honestas et sic iugit̄ licitā. Volup-
tatem dicit̄ a. delectatōe honestam ex-
istimantes supple ēē delicias tamē

natiōis a. luxurie. Vbi a. cōm̄natio
exduax̄ personarū comitōe. et macule
a. gl̄ale. Delicias affluētēs in cōm̄nitiōe suis
in quo notatur excessus in qualitate et
q̄ntitate ubi et potus luxuriantes ubi
tum a. nos ad hoc pertinetes oculos ha-
bentes plenos adulterij. a. sigm̄s adultij
et ineffabilis delicti a. gule q̄ satisfactōe
repetit̄ cottidie. pelliciones a. decipientes
animas in stabiles. a. que non sunt in
fide firmate. **C**or exercitatu. **H**ic
cōter declarat corp̄ auariciam dicens
Cor exercitatu auariciam h̄ntes. quia
frequent̄ cogitant qualiter bona sim-
pliat̄ ad se trahant. maledictōis fi-
lij a. maledictōe d̄na digni. Sicut dicit̄
mortis filij ille qui ē morte dignus
Sedō regni p̄ij. Deuolūentes uiam
rectam iusticie errant̄ per deum a-
uauit̄. secuti uiam baalam ex bōsor q̄
cupiditate ductus uit̄ ad maledicendū
p̄lo ist̄. Nū p̄ij quod erat iniquū
p̄o p̄idit̄. d̄ni mercedem iniquitatis
amant̄ tamē cupidus et auarus
correctionem exeo habuit sic uerū
sibi uale animal s̄ a. sm̄am suam q̄
corripuit cum aqua declinando et pe-
dem eius parieti allidendo. et etiā d̄na
uirtute loquendo ut h̄c m̄i p̄ij
phibuit phete in sapientia ostē-
dendo per h̄c signa q̄ ibat ad balath
mente peruersa. **H**ij sunt. **H**ic
declarat hereticorū superbiam dicens
Hij sunt fontes sine aqua. Nam
ab eis non emanat fons sapientie.
nebulę q̄pter obstinatem credis. tur-
bibus exagitate. i. uentis tempestuo-
sis superbie. quibus caligo tenebrarū
in ferri reseruat̄ ut pena resson

deat culpe Superbia em uirtutis
loquentes errorem doctrinam. pellunt
idecipiunt mdesiderijs carnis a luxurie
carnalis ad diuinitatem ydolatre q lux
uria t carnalis spualis. eos qui pa
bulum effugit a aliquantula se sub
trahant ad doctrina ecclie. tales em rudo ab
hereticis decipiunt qui s heretici
errore committunt a inducunt libertatem
illis pnuententes dicendo q licite pas
sit aut delectabilibus carnis ut sic
ritus decipiant laxantes ea ad que
homines sunt qm cum api s hereti
ci serui sunt s corruptiois q p
bat consequenter dicens a quo em quis
superatus e hinc et seruus e. qm
uero superati sunt a corruptione uicio
rum ut patet q pdicta ergo ic. **Et**
em hic in fert conclusionem intencā
s q heretici sunt alijs peccatibus
grauis puniendi quia recidunt ad in
fidelitatem et alia uicia corp culpar
aggravant per ingratitude et hoc
e q dicitur Si em refugietes com
nacione mudi a uicia luxurie gula
et auaricie et superbie incognitoe
dm nri a per receptione fidei que
talia phibet hys rursus implicati
per reciduum supantur per consue
tudinem facta sunt eis postora de
tidia pabilibus ppter aggravacione pre
dictam qdco subditur melius em aut
illis non cognosce at quia per rec
iduum ingratitude dmi beneficii pre
cepti aggruat peccatu. Cetera paret

Et hanc ap III
ecce uobis hinc postquam

apulus remouit errorem contingete
circa pmi p aduenit hic conter dicit
prane errore futurū circa pmi eius ad
uetū Circa quod sic pcedit Quia pmo
fideles inducit ad tenendū sanam doc
trina dicens Et hanc ecce uobis hinc
mi secundam scribo epistolam in quibus
s pma et pda uerba ex toto meo
munitione a per monitione caritativa
ut memores sitis corp que pcedunt
uobis pmo pmo ut ea retinatis me
te et implicatis apere Et subdit tunc
sunt uerba dicens qpheta et aplos
uestro pcepto dmi et saluatoris
a que uerba sunt pcepta nos aut
pmo eius ministri denuncando uobis
apa. **H**oc pmi hic conter inducit
ad precauendum errorem Qui error
pmo ponitur et eius motus ratio Et
rimdo rationis exclusio ubi latet em
eos s uirtutis determinatio i aduenit
autem Circa pmi dicit hoc pmi
fientes q uenient in nouissimis di
ebus ut patet circa antixpi tempora
in deceptione illusores a illusores in
tatis hntes uerba compoita ad decipi
endum uoxa qas concupiscentias
ambulantes secundum delectabilia in
uontes mudi et carnis dicentes ic
Circā quod sciendum q circa futurū
iudiciū fuit omnis error atempore a
postoloz secundum q illud iudiciū
erat ualde ppinquū Quod remouet
paulus apulus Et dā thessal ij dices
Rogamus autem uos fratres ut non
rito moueamini uobis pmi qui negat
iudiciū futurū neqz tiam qm in
scet dies domi Illud autem error e
totaliter contrarius s illoz qui

negant iudicium futurum et e error
 illorum qui dixerunt diuinam prudentiam
 non se extendere ad actus humanos Et
 etiam illorum qui negant in mortalita-
 tem anime future aduentum errorem
 sequitur iudicium non esse futurum Errores
 autem isti conuincuntur et inualescunt
 circa tempora antixpi Et per conspectum
 condempno sequens magni iudicis non futurum
 Pars vero motiua apud ois quater cur-
 sum nature qui a temporibus de quibus
 non e memoria precessit perreuelatōes
 dicit et animorum Ita non fuit mundi no-
 tabilis mutatio nec similiter est ut
 dicunt Et hoc e q dicitur Dicentes u
e promissio aut aduentus eius q dicit
 non potest ostendi per aliquod apparet
 qd opus sit uenturus ad iudicandum ne
 per totum q impletur sit illas q in se
 ones quas opus dicit in eis implei
 Secundu quod dicitur luce xxv hys
 autem fidel inuocantibus respicite et
 leuate capita ustra quoniam appropinat
 redemptio uestra Et subditur dicti con-
 firmatio cum dicitur Ex quo em dormi-
erunt patres antiquissimi si perse-
uerant in suo anxi et eadem ratioe
 sic per se uerbum sine tali mutatioe
 que dicitur in iudicio futura **¶** Quia
em hic conter ponitur ratioe co-
clusio In hac em ratioe duo impli-
tantur Vnu e quod non fuit de p-
fito notabilis mutatio Ex quo conclu-
ditur q nec est de futuro aliud est
q promissiones facto xpiano non
sunt implete nec implebunt et ex
tali retardatioe impletiois arguitur
iudicium non esse futurum quater quod be-
atus petrus excludit pnu Et se

condemno scindum i Unu uero pnu
 autem excludit tamq falsum per dilu-
 uium q notabiliter mutauit mundu sub-
 mergendo omne comi preter illa q salua-
 ta fuerunt in archa Gene. vii Tercia
 etia fuit notabiliter in mutata Nam an
 pferrebat fructus plures et meliores
 pmo q esus carum et pistum concessus
 e p diluuiū Gene. ix Et p debilitatioe
 humane nature qdatur per hanc muta-
 tioe pmo dictu alioz excluditur Et
 secundo quatu concluditur i Adiaud
Circa pnu sciendum q lura dupliciter
e exponenda scindum duas expositioes
de formatioe uoz et corp distinetioe qd
diffuse pnu in principio genes Vna e
q matia omi corporaliū exrepro celo
empirico pducta fuit pmo sub una for-
matioe qdatur quod uocatur pluribus
uobus s; terra Gene. i pmo in pnci-
pio fecit deus celum et terram Secudu
em uocatur et stratum et alios sequentes
hinc expositiois modum per celum
intelligitur celum empiricu quod statim
factu angelis est repletum Per
terciam uero matia corporaliū uoca-
tur etiam abissus et aqua ibide Tene-
bre erant super faciem abissi et spūs
dm ferebatur super aquas sicut uo-
luntas artificis sup matiam de qua
uult aliqua distinte formare Itaq de
illa pma die formata est lux Secunda
die celum stellatu et cristallinu de
super apm Tercia die quatu elemta
 Sciendum etiam q beatus petrus non
 loquitur hic de aliquo celo nisi de aereo
 quod fuit purgatu per diluuiū ascen-
 dens quindecim cubitis uleta raru-
 ma montu De qua purgatioe lo-

hic beatus petrus Ergo secundum hunc
sensum exponitur sic littera latet et eos
et illas qui dicunt mutacione notabilem
mundi non esse factam merito hoc sicut
quod sequitur pro ea volentes quasi dicit
hoc ignorantia est affectata quia potant
sive per factam scripturam que doquit
de diluuiio de quo subditur Et reli erat
prius a quod ante diluuium erat celum aereum
quod dicitur reli plurali propter eius
duas partes scilicet superiorem quia transe-
dit ratiua montium que in celo reuel-
uitur motu diurno ut habet primo nichil
et in firmam que non sic reuoluitur propter
impedimentum montium Et terra a ele-
mentum terre de aqua a dem formam
matiam que nominatur aqua ut dicitur
est et de illa facta sunt elementa ut
dicitur Et per aquam consistens quia
partibus terre admiscetur partes aq
ut terra habeat continuationem et con-
sistentiam aliter enim resoluere in
pulueres. Dei Verbo supple facta sunt
astra ut patet genesi primo. perquam
scilicet tria elementa predicta aere aqua
et terram. ille tunc mundus a tempore
noe aqua scilicet diluuium mundatus. a por-
tibus factis in mundo sensibili propter
quia omnia viuencia fuerunt mortua
a exceptis saluatis in arca Elementa
etiam fuerunt deteriorata Quia autem
diluuuium processit ex tribus elementis
predictis patet genesi vii Vbi dicitur
rupti sunt omnes fontes abyssi mag-
ne et arcium quia cauernositates terre
inter quas continentur mare fuerunt
et sic aque in eis effuse fuerunt su-
per terram habitabilem Ex quo patet
quod aquam et terram factum est diluuium

Similiter per aerem Nam ubi subditur
Et facta est pluuia super terram quadra-
ginta diebus et quadraginta noctibus
Et sic magna pars aeris conuulsa fuit
in aquam. alia vero exposita accipitur
secundum dicta hebraeos et plurium doctorum
catholicorum qui dicunt a principio creatio
omnia corporalia quoad ad principales par-
tes mundi scilicet corpora celestia et quatuor
elementa fuisse simul producta sub formis
suis substantialibus ab initio distinctis
et formatis seu distinctis eorum que de-
scribitur in principio genesi facta se-
cundo die tertia et quarta non ac-
cipitur nisi secundum proprietates et qualita-
tes accidentales Sicut dicit aliquis
homo fieri quando peruenit ad etatem
adulteram et hoc propter debitam quanti-
tatem et robur corporis et similia que
tunc attingit et tunc non sunt nisi
proprietates accidentales quia secundum su-
am substantiam factus est homo a prin-
cipio unione anime cum corpore Et
sic lux que dicitur facta prima die est
ipsa claritas solis que est eius qualitas
Quod dicitur autem sol fieri quarta die
hoc est secundum motum qui ab oriente
in orientem Celum vero quod dicitur
factum secunda die a corpora celestia
hic factio accipitur secundum solita-
tatem tunc eis datam secundum hebraeos
Secundum vero alias est virtus in
fluendi in in firmam que tunc fuit eis
data Similiter formatio elementorum
seu distinctio facta fuit tertia die
secundum proprietates accidentales Nam
ante diem tertium elementum aque
non habuit debitam densitatem seu va-
poraliter eleuabatur per tactum aeris
spatium Et sic ante elementum vi-

debatue ab alia distinctio. Nec simili-
 terra. quia erat aquis coapta. Sed
 tunc data fuit aque debita densitas et
 sic occupauit immixtam terram. et facte
 fuerunt conuinitates in terra. Vbi
 recepta fuit una pars elementum aque
 et sic remansit distincta aqua. Vbi
 pars terre. phitacoe terre et anima-
 lium et aer apparuit in sua transpencia
 sicut plenus dixi in principio gen. Et
 secundum hoc sic exponenda est hec hita-
 tu dicitur. Celi erant pars et due partes
 aeris superior et inferior. et terra et ele-
 mentum terre. De aqua formata mo-
 ditto quia per densitatem aque et recep-
 tionem eius in terra conuinitates terre
 apparuerunt elementa distincta. terra
 expanditur sicut pars. **Celi** hic
 ex predictis concludit apostolus arguens
 apostoli quod sicut mundus fuit in muta-
 tus per aquam tempore noe sic ad-
 ueniente iudice et mutabitur per ignem
 conflagrationis qui secundum doctores ca-
 tholicos tantum ascendet quantum aque
 diluuij ascendit. Et hoc est quod dicitur
 Celi autem qui nunc sunt a superioribus
 aeris et inferioribus et terra et elementum
 terre per quod etiam intelligitur elem-
 tum aque quod non est totaliter separatum
 a terra sed aliquae partes consistunt
 partibus terre et alique in terra conu-
 nitates eius continentur ut dicitur in
 eodem uerbo diuino. et reperti sunt
 et conseruati quoniam si potestas di-
 uina ab eis retraheret et meli-
 limum redigerentur igni reseruari iudicij
 et tunc per ignem purgandi
 et perditionis impiorum hominum tunc enim
 in corpore et anima dampnabuntur. **¶**
 Vnde uero. Hic concludit secundum mo-

tuum de retardatione impletionis diuini
 promissionum. Quia non est retardatio ex
 parte dei licet nobis uideatur. Propter ad-
 dicitur. Quia unus dies apud deum sicut
 mille anni apud nos. Sic autem loquitur
 petrus. Quod dicitur psalmo octuagesimo
 nono. Quia mille anni ante oculos tuos tan-
 quam dies hesternae quae praeteriit. Per
 millenarium enim intelligitur quantum re-
 uolutio temporis quae modica et nullius
 momenti comparata diuina eternitati quae
 quod respondendo cor. articulo subdit
 Non tardat dominus promissis a in
 redditione promissionum non tardat ultra
 debitum. Sicut quidam existimant
 erronee propter hoc negantes futurum
 iudicium ut predictum est sed patienter
 agunt iudicium differendo propter nos
 ut sicut iusti in mundo proficiant et ma-
 li penitentiam redeant. Quod subdit
 Volens aliquos perire. quantum est ex se
 et. **¶** Ad ueniet postquam excludit
 errorem circa iudicium futurum. Hic con-
 determinat aeternitatem. Et primo ponit
 hic determinatio. Secundo subditur
 Ut ille moriturus alii. Cum huiusmodi. Quod
 doctore pauli apparuit alii. Sicut et
 clarissimus. Quia concluditur meta
 conclusio alii. Vos igitur. Circa primum
 dicitur. Adueniet autem dies domini et dies
 iudicij quia dicitur dies domini. Quia
 tunc moribus fiet voluntas eius
 in punitione malorum et punitione bo-
 norum. Et subditur modus ueniendi
 cum dicitur. Ut sit et repente et ex-
 impuise sicut de matthe. Quia de
 die autem illa et hora nemo scit et
 in quo reli. et superior pars aeris et
 inferioris magno impetu transient
 astatu in quo nunc sunt. per impetum

ignis et conflagrationis elementa uca
calore soluentur. q̄ dicitur non solu
ter sed etiam cetera elementa igne pu
gabuntur. Terra autē a non solim
terra sed omnia que in ipa sunt facta
de opa et p̄ducta. exurentur. **C**
Um igitur h̄c ex dictis subditur.
vtilis monitio. quia si tanta distictio
iudicis appēbit in mirabilibus elementis
hōmnes m̄ti et dem̄ti et mali capa
tes debent esse soluti q̄ sunt. in ad
uentu iudicis p̄parati et hoc ē q̄ dicitur
Um hec igitur omnia elementa dissol
uenda sunt. modo dicto. quales ap̄tet
vos esse in sanctis conuersionibus. ad
vos op̄es et pietatibus ad p̄p̄mas
q̄ dicitur oportet vos esse multū in
libus p̄paratos. expectantes t̄m se
ritate. et p̄paratos t̄m h̄litate
aduentū diei. s̄ extremū iudicij. Sic
dicit saluator luce x̄pi h̄is autē f̄ci
m̄p̄onibus respicite et leuate ca
pita v̄tra a exultate corda. Ut ex
ponit gregorius amelia p̄ma pet̄y
s̄ aduentū diei iudicij tell̄ ardentēs it̄
exponatur. ut supra. Nauos uero ce
los it̄ non dicit alias sed nouos. re
osdem in substantia in melius tamē
in mutatos et sic in nouatos p̄d̄m
p̄m̄sa ap̄us c̄p̄ae h̄p̄. Ecce ego
creo celos nouos et terram nouam
in quibus iusticia h̄bitat. a. h̄bitabit
et loquitur de futuro per modū p̄rit
p̄pter certitudinem p̄phetie. quia t̄m
omnia ad h̄icam iusticie reducentur.
It̄ concludit p̄pter quod t̄ssimū
hec expectantes s̄ iustam retri
butionē p̄m̄tis uel dem̄tis s̄tha
gite in maculati a peccatis carnalibus
et in molati a p̄p̄alibus. et in uci

ri in pace. conscientie. et domini
n̄i longanimitatem a remun̄ationis
v̄re ab ip̄o dilacione. salutem arbitra
m̄i a reputate ad augmentū m̄ti v̄ri
et p̄m̄i. **S**icut et t̄ssimū h̄c
cōter p̄m̄ti doct̄ie pauli ap̄batio
cui p̄seudo apl̄i detrahebant dicitēs
Q̄ q̄ non erat apl̄us eo q̄ non fuerat
cum x̄po sicut alij. Et d̄ dicebant
doct̄iam eius non esse recipiendā ut
apostolicam. Secundo dicebant eā tan
t̄m̄e erronea p̄uertentes eius in
tellectū ubi gratia ex eo q̄ dicit. Ro.
v. v̄bi habundauit delictū habunda
bit et gratia. Dicebant eam t̄ d̄ce
hōmnes ad frequētiōne peccati ut
consequeretur augmentū gratie quod
non ē uerum. sed intendit ubi dicit
q̄ sicut tempore legis moysaice pecca
tū habundabat eo q̄ n̄p̄a ostende
bat peccatū et non saluabat. Sic
per x̄pm̄ sub lege factū gratia ha
bundat. It̄ subditur ioh̄is iij. Q̄
salus ex iudeis ē. Ergo pet̄y apl̄us
v̄trūq̄ remouet. ostendens p̄mo
paulū esse uerū apl̄m̄. nominans ap̄m̄
fratrem apl̄m̄ t̄ssimū dicens Sic
et t̄ssimū it̄. Secundo ostendens
eius doct̄iam esse sanctam dicens. Sc̄m̄
datam sibi sapiētiā. adeo scripsit
uobis non in scriptū q̄p̄o sed diuino
ostendit etiam ip̄as esse conformem
sue doct̄ie dicens. Sicut et m̄tib̄
epl̄is loquens meis de h̄is r̄d̄c̄is
de quibus scripsit uobis s̄ de uitate
fidei catholice et de p̄p̄ate ad futu
rū iudicū sicut patet in epl̄is p̄o
li. in pluribus locis in quibus sunt
quodam difficilia intellectu max̄e

rudibus qd subditur. Que in derti
 in sacris scripturis et in stabiles in fi
 de et modis deprauiant male inteq
 tondo sicut et ceteris scripturas s; ewan
 gelij et prophetas. quas iudei et hereti
 ci corripunt ad suam ipsoz dampnatoz
 ut dictu e supra capitulo precedenti
¶ Vos igitur hęc e ultima pars
 in qua concludit intentu. Vos g
 fratres p̄sientes p̄sentes iudice v̄e
 tus fallacias herentis custodite
 et diligenter caute q sequit̄ maliq
 libris vos metipos non e detexu
 p̄senti errore traducti a contra regu
 lam fidei ducti exordatis appa firmi
 tate fidei et moru. Cre p̄ta verum
 gratia merendo eius augmetu. Papa
 bona. incognite om̄ m̄ illud p̄ta ut
 magis expliate cognoscatis articulos
 fidei et b̄sina aliu xpi. q̄i gloriā
 et n̄it̄ et in diom cetermitat̄. a. p̄ne
 fine Amen

Johannes apostolus Capitulū p̄m

capitulū p̄m

Vod fuit ab
 inicio hic in
 tipit tercia
 pars huglib
 in qua ponit
 eple beati io
 hannis apli
 et ewangete
 Et quia p̄dm
 ordinem doc
 t̄ne comuna
 debent p̄ca

lia precede. 1o ponitur p̄mo epistola
 ad in formandum fideles ḡnalter. 2o
 personas specialiter. In principio p̄de
 epistole presens in duas partes divi
 dit̄ s; in p̄hemu et tractatu. Et hęc
 annuatio. In p̄logo t̄a facit quia
 p̄mo reddit auditoris attentos. 2o
 doales sive doctos. Et vica. 3o boni
 uolos. Quod vidimus. Circa p̄m
 sciendum q difficultas mat̄e reddē
 debet auditores attentos. Nam ad
 capiendum talia requirit̄ maior at
 tentio. Inter illa vero spectant ad
 doctiam catholicam e max̄ma diffi
 cultas e circa emanatōz filij ap̄te
 in d̄m̄ de qua tractat̄ in ista q̄to
 capitulo. Om̄s sp̄itus qui confite
 tur. ih̄m xpm̄ in carne venisse
 q̄deo e. Et hoc e q dicit̄. Qu fuit
 ab inicio. consuetio e suspensio. ut
 q̄ i am̄ciamus vobis. Et 1o sic con
 scienda e lect̄a am̄ciam̄ vobis q̄
 fuit ab inicio. a. verbum q̄ p̄cepit
 eternalis ap̄tre qui e p̄ncipiu p̄m
 m̄icū totius emanatōis personarū
 d̄mar. Secundum quod dicit̄ augu
 stinus in de trinitate. pater est p̄m